

**НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ ДИСКУСІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.**

© Подорожна А.О.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Подорожна Аліна Олександрівна: ORCID: 0000-0001-5248-7699; malaya-79@mail.ru;
асистент кафедри іноземних мов; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська
16, м. Харків, 61003, Україна.

В статті розглядаються методи навчання професійно спрямованої комунікативної компетенції студентів інженерно - педагогічних спеціальностей, як неотъемлемої складової професійної компетентності майбутніх технічних фахівців, за допомогою адекватної організації навчальних занять і використання автентичних зразків; обґрунтовується доцільність і необхідність розвитку вмінь і навичок іншомовного спілкування у студентів інженерно-педагогічних спеціальностей за сучасних умов інтеграції та глобалізації освітнього простору та суспільства в цілому.

Ключевые слова: вище технічне освіта, діалогічна мовлення, професійно спрямована дискусія, інженер-педагог, навчання іноземній мові, автентичний аудіо текст.

Подорожна А.О. «Навчання студентів інженерно-педагогічних спеціальностей професійно спрямованої дискусії на заняттях з іноземної мови»

В статті розглядаються методи навчання професійно спрямованої комунікативної компетенції студентів інженерно - педагогічних спеціальностей, як неотъемлемої складової професійної компетентності майбутніх технічних фахівців, за допомогою адекватної організації навчальних занять і запровадження автентичних зразків; обґрунтовується доцільність і необхідність розвитку вмінь і навичок іншомовного спілкування у студентів інженерно-педагогічних спеціальностей за сучасних умов інтеграції та глобалізації освітнього простору та суспільства в цілому.

Ключові слова: вища технічна освіта, діалогічне мовлення, професійно спрямована дискусія, інженер-педагог, навчання іноземній мові, автентичний аудіо текст.

A.Podorozhna «Students training of engineer-pedagogical specialties of the professionally directed discussion at foreign language lessons»

The given article deals with the implementation of training techniques of professionally directed communicative competence of future engineer-teachers as an important component of their professional competence which is derived with the help of appropriate organization of studies and use of authentic standards; the grounding of the suitability and necessity of technical students' foreign language communication in the modern conditions of education integration and globalization.

Keywords: higher technical education, dialogic speech, professionally directed discussion, engineer-teacher, authentic audio text, foreign language study.

Постановка проблеми. Розвиток міжнародних зв'язків України з навколишнім світом у галузі науки і техніки зумовлює соціальне замовлення суспільства на підготовку висококваліфікованих інженерів-педагогів, які повинні володіти навичками та вміннями професійного іншомовного спілкування у всіх сферах діяльності. Зважаючи на це, великого значення в системі освіти нашої держави набуває навчання спілкування студентів на

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

професійну тематику іноземною мовою (ІМ), зокрема розвиток умінь випускників вищих навчальних закладів (ВНЗ) професійно спрямованого монологічного мовлення.

Актуальність проблеми. Велика кількість вітчизняних і зарубіжних вчених займалася проблемою професійно спрямованого навчання усно мовленнєвої діяльності на іноземній мові студентів немовних спеціальностей ВНЗ. Про це свідчить багато науково-педагогічних праць, присвячених методиці професійно-орієнтованого навчання, наприклад, Г. П. Баранової, Т. П. Литвин, Л. В. Макар, І. І. Мороз, П. О. Сидоренко і т.д. Деякі вчені у своїх роботах вирішують проблеми, які пов'язані з навчанням на базі спеціалізації, у межах наукової або вузькопрофесійної сфер спілкування. Інші дослідники виявляють особливості навчання професійного монологічного і діалогічного мовлення та їх специфічні види, розробляють цілісну систему навчання професійного мовлення використовуючи на заняттях імітаційно-ділові ігри, визначають зміст навчання професійного спілкування з урахуванням рівнів спільної діяльності фахівців і характерних для них функцій спілкування.

Постановка завдання. Метою цієї статті є формування професійно спрямованої комунікативної компетенції студентів інженерно - педагогічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу.

При безпосередньому контакті з носіями мови фахівець потребує умінь не лише сприймати інформацію на слух, але й умінь брати участь в обговоренні предмета спілкування за фахом, розмірковуючи над ним; умінь характеризувати предмет/об'єкт обговорення, змальовуючи й описуючи його сильні/слабкі сторони; вмінь аналізувати й коментувати інші висловлювання і точки зору. При цьому важливим у процесі дискусії є наявність елементів обґрунтування та аргументації своїх висловлювань, наведення аналогічних прикладів і протиставлень, що доводять істинність або хибність вихідної тези шляхом чітких і логічно пов'язаних тверджень як основи професійно спрямованих дискусій (ПСД), а також здійснення розумових операцій аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, абстракції, конкретизації та ін. при допоміжній ролі наочних засобів (схем, таблиць, креслень, формул тощо).

На сучасному етапі розвитку технічних засобів навчання і вимог, що диктуються ходом розвитку світового суспільства (міжнародні конференції, симпозиуми, обмін досвідом, проведення круглих столів), фахівець потребує розвинених умінь аудіювання та говоріння. Тому найефективнішим засобом навчання ПСД може бути використання автентичних зразків. Отже новизною цього дослідження є проведений нами аналіз і відбір автентичних аудіотекстів, які б могли слугувати засобом формування ПСД інженерних спеціальностей. В рамках даної статті буде зроблена спроба розробити ефективну систему вправ для навчання студентів інженерних спеціальностей різних видів ПСД.

Проаналізувавши і взявши за основу такі комунікативні функції дискусії як констатація, твердження, пояснення, порівняння, обґрунтування, узагальнення, доказовість/спростування, аргументація тощо, а також увесь спектр комунікативних відтінків, притаманних кожній з виділених функцій, визначено наступні види ПСД, а саме: ПСД з **описовою функцією**; ПСД з **оцінюючою функцією**; ПСД з **функцією протиставлення**, а також конкретизовано склад умінь для навчання ПСД: *загальних*, притаманних кожній ПСД, і *специфічних*, характерних для ПСД з різними функціями, що були виділені (описовою, оцінюючою та протиставною).

При розробці ефективної системи вправ для навчання ПСД ми виходили з поетапності формування і розвитку мовленнєвих навичок та вмінь, а також спиралися на загальну систему вправ для навчання спілкуватися ІМ. Відповідно до теорії системного підходу для навчання говоріння підрозділами системи є підсистеми, компонентами яких – мікросистеми. Тому система вправ, що пропонується для навчання ПСД, включає 3 підсистеми вправ на засвоєння мовленнєвого матеріалу. Вони складаються із відповідних груп вправ у межах кожної підсистеми, які спрямовані формувати загальні і спеціальні навички та вміння ПСД.

Перейдемо до детальнішого розгляду підсистем і груп вправ для навчання ПСД з різними специфічними комунікативними функціями з урахуванням їхньої специфіки для кожного етапу навчання.

Підсистема 1 запропонованої системи вправ спрямована на формування *загальних умінь ПСД*, а саме: **вміння сформулювати вихідну проблему** відносно нового знання; **вміння**

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

логічно, зв'язно і послідовно висловлювати свою думку, яка містить судження про доцільність застосування чи існування; точність об'єкта дискусії, використовуючи при цьому лексико-граматичні засоби вираження модальності; вміння розмірковувати стосовно вихідної тези, аргументуючи і доводячи правильність своїх висловлювань; вміння ілюструвати своє висловлювання прикладами із власного або суспільного досвіду; вміння сформулювати висновки в формі умовиводів, що являє собою логічне узагальнення всього сказаного; вміння узагальнити/резюмувати інформацію про нові знання та процес свого міркування.

Підсистема 2 системи вправ для навчання ПСД спрямована на формування *специфічних умінь ПСД*. У свою чергу, вона складається із 3 мікросистем за різними специфічними комунікативними функціями. Для ПСД із *специфічною функцією опису* були виділені наступні вміння: вміння визначити (констатувати) предмет дискусії; вміння характеризувати предмети і явища з елементами опису; вміння деталізувати свої аргументи і роздуми; вміння визначити переваги/недоліки об'єкта дискусії.

Для ПСД з *оцінюючою функцією* виділено такі вміння: вміння дати оцінку фактам, реаліям, проблемі; вміння дати особистий коментар об'єкта висловлювання; вміння переконати в перевазі своєї точки зору; вміння висловити критичну оцінку об'єкта дискусії. І, нарешті, для ПСД з *функцією протиставлення* виділено вміння підтвердити/спростувати вихідну тезу та вміння порівнювати різні точки зору, бачення проблеми, підходити до її вирішення тощо.

Підсистема 3 запропонованої системи вправ спрямована на формування *інтегрованих умінь ПСД*. Вправи даної підсистеми розвивають здатність студентів інтегрувати спрямовані загальні та специфічні вміння на більш високому творчому рівні.

У рамках *підсистеми 1* та *підсистеми 2* доцільно використовувати 3 групи вправ. Вправи *першої групи* забезпечують навчання рецепції аудіо інформації. Вони будуть сприяти розвитку слухових образів або явищ тих завдань, які пропонує викладач та подальшим їх відтворенням. *Друга група* вправ активізує формування та розвиток більш складних умінь, безпосередньо рецептивно-продуктивних, які спрямовані на розуміння та відтворення матеріалу, який отримали з компонентами власного коментування, аргументації та перекладів з різними видами опор. Остання, *третья група* вправ є завершальною для розвитку умінь ПСД, оскільки самостійне продуктивне говоріння за запропонованою проблемною ситуацією є найскладнішим у процесі розвитку умінь ПСД з різними специфічними функціями. Розглянемо *групи вправ* кожної з виділеної нами підсистеми для навчання ПСД.

Вправи *1 групи* даної підсистеми носять рецептивний умовно-комунікативний, керований характер. Вправи цієї групи спрямовані на формування таких умінь як сприймати та розуміти на слух нову інформацію і виділяти головну думку або проблемне питання прослуханого; чітко розмежувати головну та другорядну/супутню інформацію; випускати незначущі (другорядні) елементи прослуханого тексту; визначити структуру ПСД, тобто вирізняти проблему тексту, її логічне обґрунтування та висновки, що робить мовець. Наведемо приклади завдань до цього типу.

Приклад 1.

Мета: сформулювати у студентів вміння визначити головну ідею питання прослуханого.

Task: a. Listen to a piece of information and define its main idea.

Sp: Modern scientific and technological progress has raised the complicated problem of the social responsibility of scientists. A number of scientists has raised the problem of the social-ethical control of research referring to a man, the justification for a moratorium of some fields of research threatening man and the entire mankind. It all shows the dissatisfactions with the idea that science is self-contained and absolute value, standing above the values of humanity. Scientists are realizing more and more clearly the indisputable fact that their social responsibility, the role of the ethical principle in science should grow in the geometrical progression, if mankind and science itself developed at least in arithmetical progression.

Очікувана відповідь студентів: a. The main idea of the utterance I've heard is the ethical principle of science.

b. Listen to a piece of utterance and name the words and word combinations that detail its main idea.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

2 група вправ носить рецептивно-продуктивний умовно-комунікативний, частково керований характер. На даному етапі формування загальних умінь ПСД вправи спрямовані на формування та розвиток наступних умінь: логічно і зв'язно висловити свою точку зору, позицію щодо теми прослуханого тексту, узагальнити і деталізувати почуте твердження, ілюструвати свої висловлювання за допомогою різних видів опор.

Приклад 2.

Мета: сформування у студентів вмінь підбирати логічно пов'язані підтвердження чи факти з ряду запропонованих.

Task: a. Listen to the speaker saying about different states of matter: liquid, solid and gas. Then read the first part of the statement and choose the parts which logically complete it.

b. Sum up the information about a liquid.

Опора:

- A liquid is unlike a solid because
1. it has a definite shape.
 2. it has no bounding surface.
 3. it has no definite shape.
 4. it can flow.
 5. it can take the form of any vessel it's placed in.

Вправи **3 групи** носять продуктивний комунікативний, мінімально керований характер і мають на меті сформувати у студентів наступні вміння: самостійно формулювати, логічно обґрунтовувати вихідну тезу і робити висновки щодо почутого; обґрунтовувати свою точку зору; оцінювати проблему з точки зору її важливості та корисності; робити умовиводи.

Приклад 3.

Мета: сформулювати у студентів вміння формулювати проблеми, що їх цікавлять.

Task: a. Listen to the text about computers, then read the problems suggested. Group up with your friends who are interested in the same problem:

Computer designing.

Design of the computers.

Internet: the best invention of mankind.

Computers and children.

b. Formulate the main points of the problem. Speak of its importance.

Приклад 4.

Мета: сформувати у студентів вміння робити умовиводи, висновки, які стосуються запропонованої проблеми, спираючись на різні точки зору.

Task: Деякі люди заявляють, що технологічна революція робить більш шкідлива для Всесвіту, ніж корисна. Інші наполягають, що без наукового прогресу не було б такого високого розвитку в різних сферах життя (Наука, Медицина, Навчання, Комунікації, Розваги). Підтримайте один з пунктів. Надайте свої аргументи і приклади, зробіть висновки.

Закінчивши виконувати цю групу вправ у студентів мають сформуватися загальні вміння продуктувати ПСД, тобто вміння формулювати головну думку почутого, відмежувати основну інформацію від другорядної; обґрунтовувати, аргументувати свої висловлювання, узагальнювати різні точки зору, і робити висновки щодо почутого. На основі загальних умінь формуються специфічні вміння наступної підсистеми вправ навчання ПСД.

Метою даної підсистеми є формування і розвиток **специфічних умінь** продукувати ПСД з різними специфічними функціями: описовою, оцінюючою, протиставною.

Ця підсистема складається із трьох мікросистем для навчання ПСД:

1. зі специфічною описовою функцією;
2. зі специфічною оцінюючою функцією;
3. зі специфічною функцією протиставлення.

1 група вправ – це вправи рецептивного умовно-комунікативного, повністю керованого характеру, яка сприяє формуванню таких умінь: визначити предмет дискусії; знаходити основний аргумент стосовно істинності/доцільності/важливості предмета аудіоінформації.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Приклад 5.

Мета: сформувати у студентів вміння знаходити аргументи на доказ важливості та корисності предмета прослуханої аудіоінформації.

Task: Listen to a published speaking about the electronic book publishing. Choose the crucial argument supporting his point of view out of the ones suggested.

Опора: cheap, a smaller readership; available; harmless; up-to-date.

Вправи **2 групи** носять рецептивно-продуктивний умовно-комунікативний характер з частковою керованістю, вони спрямовані на формування наступних умінь: доповнювати, довершувати і детальніше розуміти проблему/процеси/явища; знаходити компоненти, яких бракує, для повного опису об'єкту дискусії. При виконанні вправ даного типу студенти можуть працювати як в індивідуальному, так і в парному режимах.

Приклад 6.

Мета: сформувати у студентів вміння деталізувати й описувати предмети/явища з точки зору їх переваг/недоліків у порівнянні з іншими.

Завдання: Прослухайте текст про нові технології та Інтернет. Працюйте у парі. Знайдіть інформацію в Інтернеті, яка б зацікавила вас та вашого партнера. Google - це ваша улюблена пошукова система, Yandex – вашого партнера. Вислухайте всі його аргументи та надайте свої, чому Google – кращий і ви повинні користуватись. Опишіть його секції, портали, переваги в порівнянні з іншими пошуковими системами.

Опора: the English language; well-known; cool tips; modern; efficacy ; high velocity; brightness of design; considerate graphics ; comfort of use.

При виконанні наступної групи вправ, спрямованої на розвиток умінь ПСД зі специфічною функцією опису, студенти мають самостійно продуктувати власні монологи з елементами опису, визначаючи переваги або недоліки предмету свого висловлювання за заданням викладача.

Приклад 7.

Мета: сформувати у студентів вміння розмірковувати стосовно запропонованої проблеми, описуючи її та резюмуючи різні точки зору.

Task: You are an accountant in a big company. Your boss is not a progressive person, has no modern equipment and makes you keep the records. Persuade to modernize and computerize your office, describing the facilities you might need, how effective and quick your work will be and give him some examples.

Наступною мікросистемою підсистеми вправ для формування специфічних умінь ПСД буде формування умінь ПСД зі **специфічною оцінюючою функцією**. Наведемо приклад рецептивного умовно-комунікативного повністю керованого типу вправ, спрямованого на розвиток умінь сприймати і розуміти запропонований аудіоматеріал з визначенням його проблеми, а також ставлення мовця до предмета свого висловлювання.

Приклад 8.

Мета: сформувати у студентів вміння відрізнити позитивну оцінку мовця від негативної.

Task: Listen to different people talking about advantages and disadvantages of electronic book publishing. A. Using the statements in the chart below mark with + those in which the evaluation was positive and with – those with the negative evaluation.

B. Say with which of them you agree and with which you disagree.

Наступним кроком у формуванні умінь ПСД зі специфічною оцінюючою функцією є виконання вправ рецептивно- продуктивного умовно-комунікативного, частково керованого типу, що сприятиме формуванню та розвитку наступних умінь: давати оцінку почутому або висунутій проблемі, висловлюючи свою точку зору; підтримувати або спростовувати запропоновані ідеї; критикувати чи висувати аргументи на користь предмету свого висловлювання.

Приклад 9.

Мета: сформувати у студентів вміння будувати висловлювання з власною оцінкою, ставлення до предмета дискусії та його якостей.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Task: Listen to the speaker describing the future in 50 years. Read the statement below. Group up with your like-minded fellows. Give your ideas and think of arguments for or against this statement valuing all the possible consequences and try to persuade those who approve of the idea to accept your point of view.

Опора: The robots and machines will replace people in all the spheres. Even your children will have their baby-sitters electronic and programmed for different behavior regimes. You won't need to leave your home for months as everything will be virtual.

Вправи, які завершують розвиток умінь ПСД з оцінюючою функцією, носять продуктивний комунікативний та мінімально керований характер. По закінченні виконання вправ цього типу у студентів будуть сформовані вміння самостійного продуктування дискусії з особистою оцінкою і ставленням до предмету свого висловлювання. Вправи можуть виконуватися в різних режимах та з використанням ігрових елементів.

Рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні, частково керовані вправи.

Даний тип вправ може виконуватися у парному або мікрогруповому режимі.

Приклад 10.

Мета: сформувані у студентів вміння порівнювати/протиставляти явища, предмети, процеси, точки зору.

Task: a. Listen to the text about transportation systems. Choose the best way to travel comparing and contrasting them. Find the words which, to your mind, can be considered as the advantages or disadvantages of the way you have chosen. Persuade your friends to accept your point of view.

Опора: expensive, dangerous, comfortable, fast or slow, noisy, wet, windy, full of accidents, cheap, traffic jams, sea-sickness, crowds of people, little space...

Task: b. Listen to the text describing how robots serve men today and how they will do it in future. Compare different points of view. Give your vision of the problem supporting them with the arguments, examples and your own ideas.

Продуктивні комунікативні, мінімально керовані вправи.

Приклад 11.

Мета: сформувані у студентів самостійно продуктувати ПСД із специфічною функцією протиставлення за ситуацією або завданням викладача.

Task: Imagine, you are an engineer at the hospital. You are going to use new machine-tools. You need to tell to the workers about these machine-tools. Give your reasons and examples.

Коли студенти закінчать виконувати вправи **підсистеми 2** у них вже будуть сформовані та розвинені вміння продуктувати ПСД з різними специфічними функціями (описовою, оцінюючою, протиставною). Сформувавши загальні та специфічні вміння ПСД, можна переходити до завершальної і найскладнішої **підсистеми 3** вправ для **формування інтегрованих умінь**. Метою даної підсистеми є розвиток умінь інтегрувати загальні та специфічні вміння на новому рівні. На даному етапі у студентів повинні розвиватися вміння реалізовувати при наявності одного комунікативного завдання усі функції, притаманні ПСД. На даному етапі запропоновано наступний вид вправ: продуктивні комунікативні некеровані вправи, оскільки базові вміння і навички вже сформовані на попередніх етапах. Студенти вільні за власним бажанням будувати свої висловлювання і використовувати мовний і мовленнєвий матеріал опираючись на ситуацію.

Приклад 12.

Мета: навчити студентів самостійно створювати ПСД в ситуаціях професійної сфери.

Task: a. You have a chance to present your Special Internets Group (SIG) at the scientific conference on-line where the world known mathematicians and physicists participate. Describe the scientific problems your SIG focuses on; evaluate its significance and importance in comparison with others.

b. You happened to hear the bits of the physicists' in (Microprocessors, micro- and minicomputers and their usage) Say why this problem becomes urgent in the new century and with what points you agree and what you deny. Give grounds for your comments.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Висновки та перспективи подальших розробок.

Запропонована в даній статті система вправ для формування вмінь різних видів професійно спрямованих дискусій сприяє не лише ефективному навчанню ведення дискусії на професійну тематику майбутніх інженерів-педагогів, але й допоможе оптимізувати навчальний процес, дозволить підвищити ефективність самостійної роботи з формування професійної мовленнєвої компетентності, сформує відповідні умови для креативної діяльності та розвитку професійних умінь і навичок спілкування на заняттях з іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Гальскова П. Д. Современная методика обучения иностранным языкам / П. Д. Гальскова. – М. : Аркти-Глосса, 2000. – 165 с.
2. Гордій О. М. Проблемні комунікативні ситуації та діалогічне мовлення як основа розвитку творчого мислення у навчанні іноземних мов / О.М. Гордій. – Івано-Франківськ : ІФНТНУГ, 2002. – 140 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [під ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Згуровський М. З. Болонський процес : головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / М. З. Згуровський. – Київ : НТУУ «КПІ», 2006. – 544 с.
5. Колкер Я. М. Практическая методика обучения иностранному языку : учеб. пособие / Я. М. Колкер, Е. С. Устинова, Т. М. Еналиева. – М. : Академия, 2000. – 246 с.
6. Коньшева А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Коньшева. – 2-е изд., стереотип. – Минск : Тетрасистемс, 2004. – 176 с.
7. Коньшева А. В. Организация самостоятельной работы учащихся по иностранному языку / А. В. Коньшева. – Минск : Четыре четверти, 2005. – 208 с.
8. Кредитно-модульна система організації навчального процесу : (довідник для студентів). – Київ : Освіта України, 2005. – 91 с.
9. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / [под ред. М. К. Колковой]. – СПб. : КАРО, 2006. – 224 с.
10. Шапова И. А. Некоторые аспекты обучения диалогической речи / И. А. Шапова // Конференция «ИТО-2001» [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа к журн. : <http://ito.bitpro.ru/2001/II/3/365.html>.
11. English for Specific Purposes (ESP) National Curriculum for Universities / [Г. С. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок [та ін.]. – Київ : Ленвіт, 2005. – 119 с.
12. Nazarova T. English for Specific Purposes in Russia : a historical perspective / T. Nazarova // ESP Russia: (A Newsletter for Russian Teachers of English for Specific Purposes). – 1995. – Vol. 1. – P. 4–5.

References:

1. Galskova, PD 2000, *Sovremennaya metodika obucheniya inostrannym yazykam*, Arkti-Glossa, Moskva.
2. Gordiy, OM 2002, *Problemnii komunikativni situatsii ta dialogichne movlennia yak osnova rozvytku tvorchoho myslennia u navchanni inozemnykh mov*, IFNTNUG, Ivano-Frankivsk.
3. Nikolaieva, SYu (ed.) 2003, *Zagalnoyevropeyski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsinyuvannia*, Lenvit, Kyiv.
4. Zgurovskyy, MZ 2006, *Bolonskyy protses : golovni pryntsypy ta shliakhy strukturnoho reformuvannia vyshchoi osvity Ukrainy*, NTUU «KPI», Kyiv.
5. Kolker, YaM, Ustinova, YeS & Yenaliyeva, TM 2000, *Prakticheskaya metodika obucheniya inostrannomu yazyku*, Akademiya, Moskva.
6. Konysheva, AV 2004, *Sovremennyye metody obucheniya angliyskomu yazyku*, 2 edn., stereotip, Tetrasistems, Minsk.
7. Konysheva, AV 2005, *Organizatsiya samostoyatelnoy raboty uchashchihsiya po inostrannomu yazyku*, Chetyre chetverti, Minsk.
8. *Kredytno-modulna systema organizatsii navchalnoho protsesu* 2005, Osvita Ukrainy, Kyiv.
9. Kolkova, MK (ed.) 2006, *Metodika obucheniya inostrannym yazykam v sredney shkole*, KARO, Sankt-Peterburg.
10. Shapova, IA 2001, 'Nekotoryye aspekty obucheniya dialogicheskoy rechi', *Konferentsiya «ITO-2001»* <<http://ito.bitpro.ru/2001/II/3/365.html>>.
11. Bakaieva, H, Borisenko, OA, Zuienok, II (et al.) 2005, *English for Specific Purposes (ESP) National Curriculum for Universities*, Lenvit, Kyiv.
12. Nazarova, T 1995, 'English for Specific Purposes in Russia : a historical perspective' *ESP Russia. A Newsletter for Russian Teachers of English for Specific Purposes*, British Council, vol. 1, pp. 4-5.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2015 р.